

LUCEMBURKOVÉ: JAN LUCEMBURSKÝ a KAREL IV.

Čechy po vymření Přemyslovců

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 35. díl Co dál ve 14. století)

V roce 1306 vymřel po meči první český královský rod – Přemyslovci. Po smrti Václava III. Zůstaly jen ženské pokračovatelky rodu – dcery Václava II. **Anna a Eliška Přemyslovny** a vdovy **Eliška Rejčka** (po Václavovi II.) a **Viola Těšínská** (po Václavovi III.)

České království bylo jednou z nejbohatších zemí v Evropě a o český trůn se tak začalo ucházet mnoho kandidátů. Prvním králem se stal **RUDOLF HABSBURSKÝ**, který se oženil s královnou Eliškou Rejčkou. Jelikož jedl velmi střídmě začalo se mu brzy přezdívát **král Kaše** a vládl pouze jeden rok. Po něm se na trůn dostal **JINDŘICH KORUTANSKÝ**, manžel princezny Anny Přemyslovny. Jindřich nebyl příliš oblíbený, jelikož nedokázal řešit problémy, které se v království nahromadily. Česká šlechta se proto rozhodla, že provdá princeznu **Elišku Přemyslovnu za syna krále Svaté říše římské – JANA LUCEMBURSKÉHO**. Ten tak v Čechách založil novou panovnickou dynastii. *(zajímavost: Svatba Jana a Elišky se konala v německém Špýru, Janovi bylo v té době 14 let a Elišce 18 let.)*

JAN LUCEMBURSKÝ

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 36. díl Jan Lucemburský)

1) Počátky vlády

Král Jan přijel do Čech v roce 1310. Svůj příchod do Prahy si ale musel vybojovat vojensky a z Čech nejprve vyhnal Jindřicha Korutanského. I přesto však Jan neměl v Čechách lehkou pozici – česká šlechta měla silné postavení a mladému králi často diktovala své požadavky, na což nebyl z Lucemburska zvyklý. Dobrý vztah neměl ani s královnou Eliškou, se kterou je dělil věkový rozdíl, ale také jiná výchova a zvyky. Král se proto často zdržoval za hranicemi a **správu země přenechával české šlechtě**. Do Čech se vracel jen když potřeboval vybrat peníze na své cesty a válečná tažení. Doma se mu tak začalo přezdívát **král cizinec**.

2) Král diplomat

V zahraniční politice byl Jan naopak velice schopný, proto se mu **přezdívalo král diplomat**. K českému království se mu natrvalo **podarilo připojit Chebsko, Lužici a část Slezska**. Úspěšně také bojoval v severní Itálii, kde získal drobná území.

3) Jan Lucemburský a Eliška Přemyslovna

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa: 37. díl Mládí Karla IV.)

Spory s královnou Eliškou se vyhrotily poté, kdy Jan uvěřil zprávám, že ho Eliška plánuje sesadit z českého trůnu a sama se stát regentkou za jejich nezletilého syna. Jan **Elišku uvěznil na jejím hradě** a **syna Václava nechal poslat do Francie** na královský dvůr, kde měl mladý princ získat vychování. Přijal zde také své nové jméno Karel. Po Eliščině smrti v roce 1330 se Jan znovu oženil a měl dvě další děti.

4) Jan a Karel

Král **Jan trpěl oční chorobou**, která se zhoršila tak, že nejprve oslepl na jedno oko a posléze i na druhé. Ke konci života se usmířil se synem Karlem, a dokonce mu dopomohl k získání titulu římského krále. Syn Karel mu pomáhal s vládou v zemi, vykupoval Janem zastavené královské majetky a podařilo se mu obecně zlepšit poměry v Českém království.

S otcem uskutečnili **dva významné projekty**. Tím prvním bylo **povýšení českého biskupství na arcibiskupství** v roce 1344 a druhým **položení základního kamene ke stavbě katedrály sv. Víta**. Prvním arcibiskupem se stal Karlův blízký přítel **ARNOŠT Z PARDUBIC**.

V roce **1346** se Jan se svým synem zúčastnili **bitvy u Kresčaku** v probíhající stoleté válce mezi Anglií a Francií. **Jan Lucemburský** jako spojenec Francouzů **v této bitvě přišel o život** a jeho nástupcem se stal syn Karel. Jan Lucemburský byl často zpodobňován jako rytířský král. I jeho poslední slova údajně zněla: **„Toho bohdá nebude, aby český král z boje utíkal!“**

KAREL IV. LUCEMBURSKÝ

Karel IV. se narodil v roce 1316 jako **princ Václav**. Po matce Elišce pocházel z rodu Přemyslovců a po otci Janovi z rodu Lucemburků. V sedmi letech viděl svou matku naposledy, poté byl vychováván na francouzském královském dvoře. Po strýci Karlu IV. Sličném **přijal své nové jméno Karel**. Ve Francii navštěvoval pařížskou univerzitu a jeho vychovatelem se stal pozdější papež Klement VI.

V roce 1330 byl Karel **poslán svým otcem do Itálie, kde získal své první válečné zkušenosti**. O tři roky později se vrátil do Čech, kde byl jmenován markrabětem moravským. Prakticky však zastupoval krále v době jeho nepřítomnosti v zemi. S ním přišla do Čech i jeho první žena **Blanka z Valois**. **(zajímavost: S Blankou byl Karel oženěn krátce po svém příjezdu do Francie. Oběma bylo sedm let, proto žili až do svých čtrnácti let odděleně. Měli spolu dvě dcery, Markétu a Kateřinu. Blanka zemřela v roce 1348 ve 23 letech.)**

1) Římský král a český král

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 38. díl Karel IV. hvězdná kariéra)

V roce **1346** získal Karel hned **DVĚ KRÁLOVSKÉ KORUNY**. První z nich byla **koruna krále Svaté říše římské**, ke které mu dopomohl jeho otec Jan a také papež Klement VI. **Po smrti svého otce se pak Karel stal i českým králem** a ke své korunovaci nechal zhotovit novou korunu.

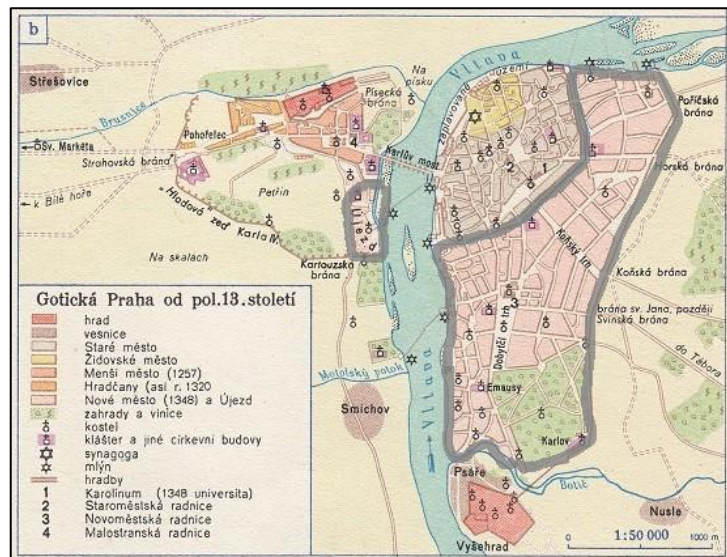

(**Zajímavost:** Koruna nese název Svatováclavská, jelikož je zasvěcena patronu sv. Václavovi. Je vyrobená ze zlata, zdobená 94 drahokamy a 20 perlami. Do středu koruny měl být také uložen trn z Kristovy trnové koruny. Touto korunou bylo korunováno 22 českých králů.)

2) Praha

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 39. díl Karel IV. stavitel)

Za své sídelní město si Karel vybral Prahu a velice se zasloužil o její rozvoj. Jeho největším stavebním počinem bylo **založení NOVÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO** se třemi velkými náměstími a novými hradbami. Žilo zde mnoho řemeslníků a kupců a svojí rozlohou se Praha dostala mezi největší města ve střední Evropě.

(**zajímavost:** Praha za Karla IV. měla větší rozlohu než Londýn, Moskva či Paříž. I počtem obyvatel – 40 000 – předčila mnoho měst.)

Po povodních, při kterých byl pobořen Juditin most, nechal Karel postavit nový, větší a pevnější **kamenný most**, kterému se později začalo říkat **Karlův most**. (**zajímavost:** Základní kámen Karlova mostu byl položen roku 1357, přesně 9.7. v 5 hodin a 31 minut. Podle pověsti se do malty přidávala vajíčka. Dostavěn byl až na počátku 15. století a sochy byly přidány až v době baroka. Na obou koncích stojí mostecké věže, které chránily vstup do měst. Bylo zde také až do 19. století vybíráno mýtné za přechod po mostě.)

Na Pražském hradě nechal postavit **nový královský palác** a pro stavbu **katedrály sv. Víta** pozval do Prahy slavné stavitele – **MATYÁŠE Z ARRASU** a po jeho smrti následně **PETRA PARLÉŘE**. Karel IV. nechal v Čechách vybudovat mnoho kostelů, klášterů a hradů. Mezi nejvýznamnější patří dodnes **hrad Karlštejn**.

(**zajímavost:** Karlštejn byl zbudován pro ochranu korunovačních klenotů, ale také jako soukromé sídlo panovníka. Nejvýznamnější částí hradu byla kaple sv. Kříže se 130 obrazy světců od malíře Mistra Theodorika. Stěny kaple jsou pozlacené a pokryté leštěnými kameny. Strop je posázený skleněnými čočkami znázorňující hvězdy na nebi.)

3) Univerzita

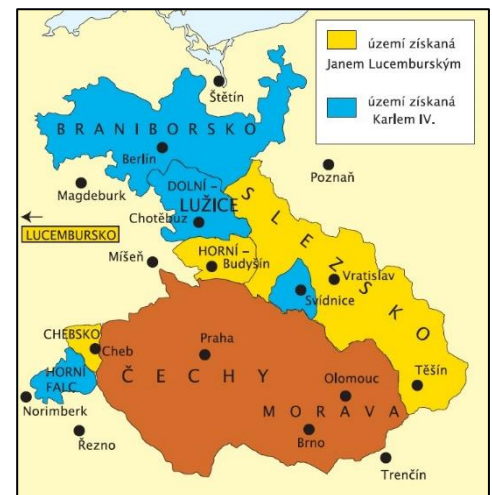
Karel byl na svou dobu velice vzdělaným panovníkem. Uměl číst a psát a ovládal pět jazyků. Sepsal svůj **vlastní životopis – VITA CAROLI** („Život Karlův“), ve kterém mimo jiné zaznamenal pro své následníky panovnické zkušenosti. V **roce 1348** nechal v Praze založit **první univerzitu ve střední Evropě** a z Prahy tak učinil centrum vzdělanosti.

Pečeť Karlovy univerzity

4) Císařská korunovace

Svou zářnou kariéru potvrdil Karel IV. v **roce 1355**, kdy byl v **Římě korunován římským císařem**. Ve Svaté říši římské vydal nový ústavní dokument – **ZLATOU BULU**, ve které mimo jiné pozvedl moc Českého království. Své dědičné země, ve kterých vládl jako český král, spojil do svazku **ZEMÍ KORUNY ČESKÉ** (Kromě Čech sem spadala Morava, Slezsko, Horní a Dolní Lužice a Braniborsko).

5) Manželky

Karel IV. byl **vynikající politik**. **Spory** se svými nepřáteli raději **řešil diplomaticky** než se zbraní v ruce. Často také vyhledával výhodné sňatky, pro sebe i své potomky. Po smrti své **první manželky, Blanky z Valois**, se oženil s **ANNOU FALCKOU**, dcerou svého velkého odpůrce. Jako třetí manželku si vybral **ANNU SVÍDNICKOU**, se kterou získal slezské knížectví Svidnici. S touto manželkou se dočkal i syna **VÁCLAVA**, svého budoucího nástupce. S Annou Svidnickou byl v roce 1355 korunován v Římě císařskou korunou. Po devíti letech manželství však Anna zemřela a Karel se oženil počtvrté a naposledy. Jeho ženou se stala **ALŽBĚTA (ELIŠKA) POMOŘANSKÁ**, která mu porodila další dva syny **ZIKMUNDA a JANA**.

Zajímavosti:

Anna Falcká se za Karla provdala ve 20 letech. Jejich manželství trvalo jen necelé čtyři roky. Měli spolu jediného syna Václava, který však zemřel v necelých dvou letech.

Anna Svidnickou původně Karel vybral pro svého syna. Když však malý Václav náhle zemřel, oženil se Karel s Annou sám, a to i přes velký věkový rozdíl – Anně bylo 14 let a Karlovi 37. Měli spolu dvě děti – Alžbětu a Václava. Jejich manželství trvalo 9 let. Anna zemřela při porodu třetího potomka.

Alžbětu (Elišku) Pomořanskou si Karel vzal rok po smrti Anny. Elišce bylo 16 a Karlovi 47 let. Spolu měli šest dětí, jen čtyři se však dožily dospělosti. Kromě synů Zikmunda a Jana měli ještě dvě dcery, Annu, budoucí anglickou královnu a Markétu. Eliška měla údajně tak velkou sílu, že dokázala lámat meče.)

6) Karlovo dědictví

O všechny své děti se Karel velmi dobře postaral. Syn **Václav** byl ještě za Karlova života zvolen českým králem a Karel mu zajistil i korunu krále Svaté říše římské. Syna **Zikmunda** oženil s dědičkou královské koruny. Třetí syn, **Jan Zhořelecký**, zdědil po smrti svého otce Zhořelecko a Braniborsko.

Karel IV. **zemřel roku 1378** ve věku 62 let a byl pohřben v **chrámu sv. Víta**. Při svém pohřbu byl poprvé nazván **OTCEM VLASTI**.